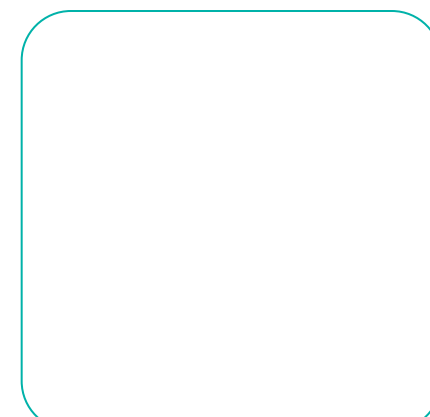
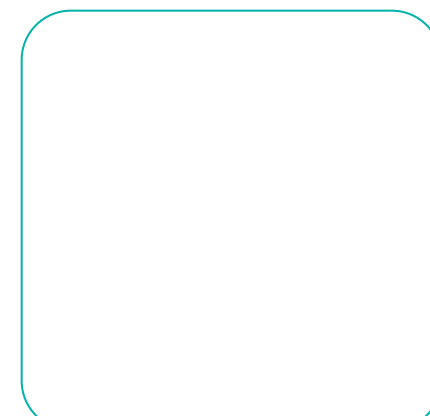
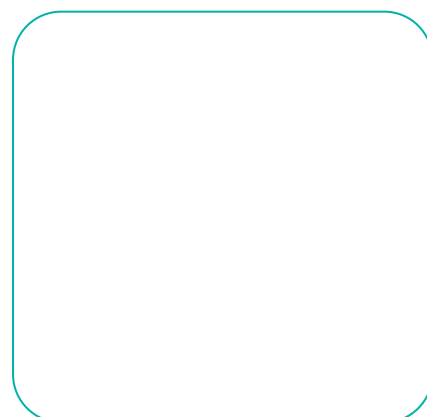
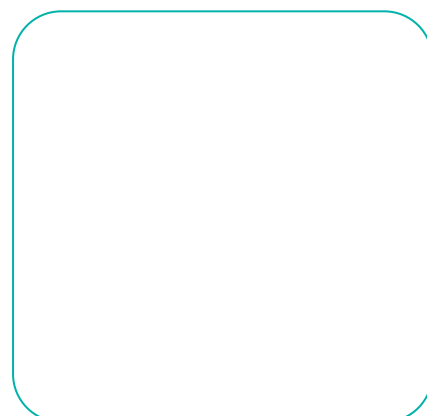
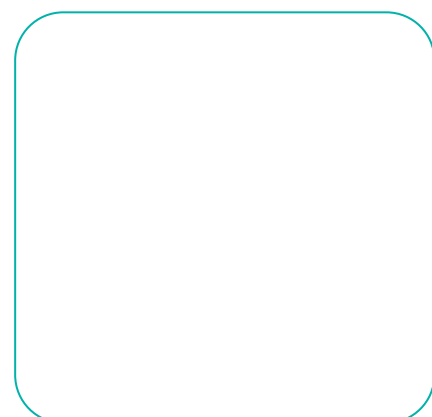
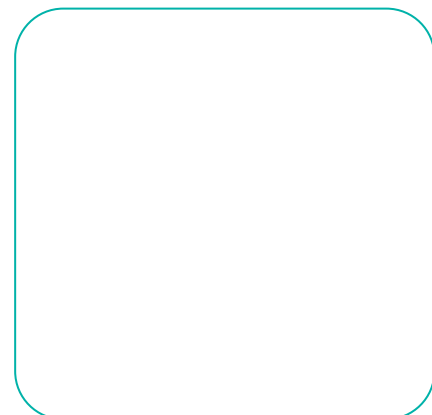
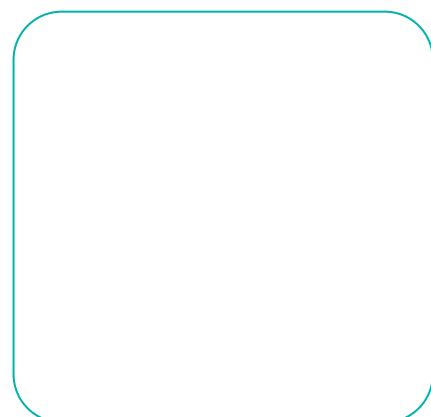
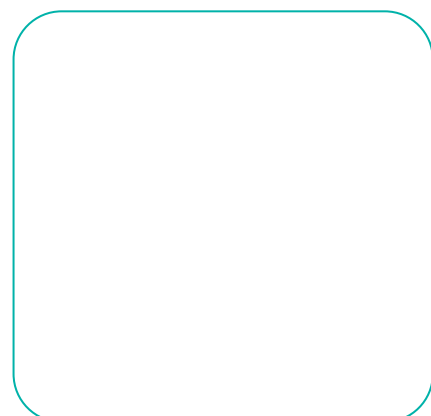
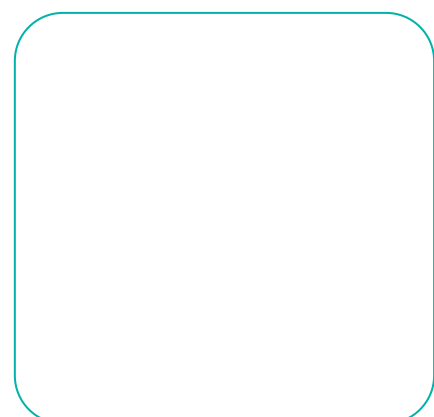
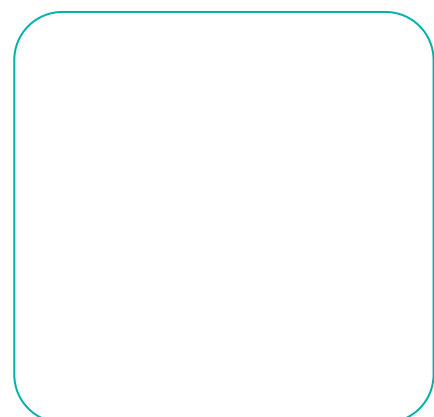
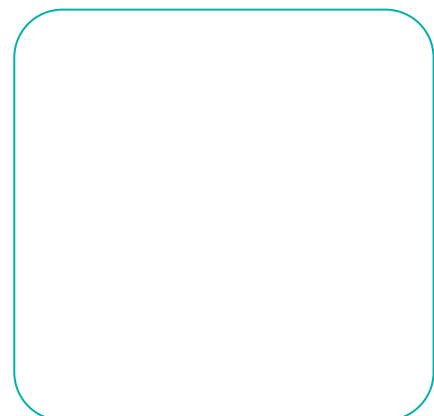

Behoeften muziek in het speciaal onderwijs

Méér Muziek in de Klas

maart 2023

Onderzoek: Behoeften muziek in het SO

Inleiding

Inleiding

De Stichting Méér Muziek in de Klas heeft de komende jaren het speerpunt van kansengelijkheid en inclusie. Met onder meer gerichte focus op het speciaal onderwijs wil de stichting nog meer kinderen met muziek(onderwijs) in aanraking brengen en zo haar bereik verder vergroten.

Als eerste stap wil Méér Muziek in de Klas inventariseren wat de scholen voor speciaal onderwijs momenteel doen aan muziek in de klas en wat hun behoefte is voor het toekomstig muziekonderwijs. Deze inzichten zullen worden gebruikt om bijeenkomsten met opleidingsinstituten, vakleerkrachten en scholen inhoudelijk te laden en invulling te geven aan mogelijke interventies (communicatie of middelen) ter bevordering van muziekonderwijs op het speciaal onderwijs.

Om beeld te krijgen bij de huidige stand van zaken en mogelijke behoeften heeft R2 Research, in opdracht van Méér Muziek in de Klas, onderzoek uitgevoerd onder o.a. groepsleerkrachten, vakspecialisten, interne cultuur coördinatoren en schoolleiders/-bestuurders binnen het speciaal onderwijs. In totaal hebben 183 functionarissen, werkzaam op 125 SO-scholen, meegewerkt aan het onderzoek.

Doel van het onderzoek

“Het verkrijgen van inzicht in wat scholen voor speciaal onderwijs momenteel doen aan muziek in de klas en wat hun behoefte is voor het toekomstig muziekonderwijs.”

Het onderzoek is uitgevoerd door een team van (senior) onderzoekers van R2 Research. R2 is gespecialiseerd in marktonderzoek binnen de werkvelden cultuur, onderwijs, sport en welzijn.

Bij de uitvoering van het onderzoek heeft R2 Research gewerkt volgens de richtlijnen van het Expertise Center voor Marketing Insights, Onderzoek en Analytics (MOA).

Onderzoek: Behoeften muziek in het SO

Onderzoeksverantwoording

Doelgroep en methode

De onderzoeksdoelgroep is afgebakend tot scholen voor speciaal onderwijs die zich richten op kinderen uit de basisschoolleeftijd (4-12 jaar). Dat betekent dat scholen die uitsluitend VSO aanbieden niet in het onderzoek zijn betrokken, ondanks dat zij formeel tot het primair onderwijs worden gerekend. Bij een gecombineerd aanbod, (V)SO, konden vertegenwoordigers van het SO wel deelnemen. Aanvankelijk was het de bedoeling ook een aantal SO-scholen uit het Caribisch gebied in het onderzoek te betrekken. Hoewel daartoe inspanningen zijn gedaan, zijn de in dit rapport gepresenteerde resultaten uitsluitend afkomstig van Nederlandse SO-scholen.

Om het gewenste beeld te verkrijgen is een online vragenlijst uitgezet onder relevante functionarissen binnen de SO-scholen. Het betreft o.a. groepsleerkrachten, vakspecialisten muziek, cultuurcoördinatoren en schoolleiders/-bestuurders. Deels is hiervoor gebruik gemaakt van het onderwijspanel van DUO Onderzoek & Advies. Daarnaast heeft de opdrachtgever de link naar het onderzoek zelf ook verspreid via verschillende kanalen (o.a. Sectorraad GO, LKCA netwerk speciaal onderwijs en diverse andere relevante organisaties en contacten).

Ontwikkeling vragenlijst

In overleg met de opdrachtgever en een door Méér Muziek in de Klas betrokken werkgroep van deskundigen is een vragenlijst ontwikkeld (circa 15 vragen, afhankelijk van de doelgroep) met als belangrijkste focus:

- In welke mate komen leerlingen in het speciaal onderwijs in aanraking met muziek(onderwijs)?
- Hoe wordt het muziekonderwijs op school in de praktijk vormgegeven?
- Is er specifiek beleid rond muziekonderwijs op school? Hoe ziet dat eruit?
- In hoeverre ervaart men meerwaarde van het toepassen van muziek in het speciaal onderwijs?
- Welke mogelijke drempels worden ervaren bij het faciliteren van muziekonderwijs?
- Wat wordt gemist? Welke behoeften heeft men als het gaat om het stimuleren van muziek op school?

Het grootste deel van de vragenlijst was voor alle functionarissen gelijk. Enkele beleidsmatige en financiële vragen zijn uitsluitend gesteld aan bestuurders of ICC'ers. Ook ten aanzien van drempels en behoeften is onderscheid gemaakt naar schoolleiders enerzijds en betrokkenen bij de uitvoering van het muziekonderwijs anderzijds.

Onderzoek: Behoeften muziek in het SO

Onderzoeksverantwoording

- Zijn schoolleiders bekend met de geldstromen/(mogelijke) subsidies rond muziekonderwijs op school?
- In hoeverre is men bekend met Méér Muziek in de Klas en maakt men gebruik van diensten?

Daarnaast werden diverse profielkenmerken vastgelegd (o.a. type school, regio, functie) en is gevraagd in hoeverre de school partner is binnen een lokaal of regionaal MuziekAkkoord.

Veldwerk

Na akkoord op de vragenlijst is deze door DUO Onderzoek & Advies geprogrammeerd in een professionele online vragenlijsttool en uitgezet via de eerder genoemde kanalen. Het veldwerk vond plaats tussen 3 november en 23 december 2022. Na controle van de data op doublures, consistentie en betrouwbaarheid konden uiteindelijk n=183 volledige reacties worden meegenomen in de steekproef. Daarvan is de helft (n=92) afkomstig van het onderwijspanel; de andere helft (n=91) is verzameld via door Méér Muziek in de Klas ingezette kanalen. De opgebouwde steekproef wijkt –bij vergelijking van kenmerken (zie kader)– iets af van de praktijk maar biedt ons inziens een bruikbare indicatie van de huidige situatie van en behoeften rond muziekonderwijs op SO-scholen in Nederland.

Analyse en rapportage

In de analysefase is, naast interpretatie van totaalscores en antwoorden op open vragen, vooral gekeken naar verschillen in scores tussen diverse schooltypen. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen cluster 1&2 (samengevoegd), cluster 3- en cluster 4-scholen. Omdat het aantal scholen in de subgroepen beperkt is, dienen de resultaten voorzichtig te worden geïnterpreteerd (indicatief). Bij het analyseren van de data is gebruik gemaakt van de meest gangbare statistische methoden en technieken. In hoofdstuk 1 t/m 5 van dit rapport worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek beschreven. Voorafgaand wordt een samenvatting van onze belangrijkste bevindingen gegeven.

De precieze opbouw van de gerealiseerde steekproef wordt getoond in hoofdstuk 1 van dit rapport.

O.b.v. door opdrachtgever verstrekte referentiecijfers (afkomstig van DUO) lijkt cluster 4 enigszins ondervertegenwoordigd. De regionale verdeling van scholen komt vrij goed overeen. De verdeling van functies per cluster is vergelijkbaar, zijn het dat binnen cluster 4 vaker reguliere groepsleerkrachten dan muziekexperts deelnamen; daar lijken echter ook minder vakleerkrachten actief te zijn.

De 183 responderende functionarissen vertegenwoordigen 125 verschillende so-scholen. Om uitspraken op schoolniveau te kunnen doen, zijn antwoorden van meerdere functionarissen op één school naar verhouding gewogen tot één score. Bij uitspraken op functieniveau zijn alle scores individueel meegerekend.

Behoeften muziek in het SO

Samenvatting

Samenvatting: Behoeften muziek in het SO

Op meeste SO-scholen enige vorm muziekonderwijs (cluster 3 vaker dan 4); minderheid heeft vakleerkracht en muziekbeleid

Inleiding

Om beeld te krijgen bij de huidige situatie en behoeften ten aanzien van muziek(onderwijs) op scholen voor speciaal onderwijs (SO) is onderzoek uitgevoerd onder 183 functionarissen, werkzaam op 125 verschillende SO-scholen. Het betreft vooral groepsleerkrachten, schoolleiders, ICC'ers en vakleerkrachten/-specialisten muziek, soms in gecombineerde functies. De helft van de scholen bedient cluster 3, bijna 40% cluster 4 en circa een kwart cluster 2 en/of 1. De responderende scholen hebben een goede spreiding over Nederland.

Op meeste SO-scholen enige vorm muziekonderwijs (cluster 3 vaker dan 4); minderheid heeft vakleerkracht

In de praktijk blijkt dat bijna twee derde van de SO-scholen wekelijks muziekonderwijs biedt, zij het (lang) niet altijd in alle groepen. Vier op de tien zeggen muziek regelmatig te integreren als muzikale werkvorm in het onderwijs. Bij een beperkte groep scholen (15%) vindt met enige regelmaat een uitvoering van leerlingen plaats. Er bestaan duidelijke verschillen per type SO-school: cluster 3-leerlingen komen het vaakst in aanraking met muziek, cluster 4-leerlingen ontvangen relatief minder vaak muziekonderwijs en muzikale activiteiten.

Minder dan de helft van de SO-scholen beschikt over een muziekvakleerkracht (cluster 3-scholen het vaakst). Eén op de acht scholen werkt samen met een muziekschool, een kwart met een andere culturele instelling. Bij de helft van alle SO-scholen verzorgen groepsleerkrachten (wel eens) muziekles; een even groot aandeel past (ook) muziek tijdens de reguliere lessen toe.

Bijna de helft voert muziekbeleid

Bijna de helft van de SO-scholen hanteert een specifiek muziekbeleid; een kwart monitort de muzikale ontwikkeling van haar leerlingen. Het beleid lijkt zich te focussen op muziek als middel voor de ontwikkeling van de leerling (o.a. taal/- sociaal-emotionele ontwikkeling). Schoolleiders en ICC'ers benadrukken het belang van een enthousiaste en gespecialiseerde muziekleerkracht op school die de muzieklessen geeft en het voortouw

Toelichting clusters

Cluster 1: blinde, slechtziende leerlingen

Cluster 2: dove, slechthorende leerlingen of met een taal-spraakontwikkelingsstoornis

Cluster 3: lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke leerlingen

Cluster 4: leerlingen met psychische stoornissen en/of gedragsproblemen

Samenvatting: Behoeften muziek in het SO

Financiering muziekonderwijs verschilt sterk; overtuiging meerwaarde muziek; twee op de vijf scholen onvoldoende toegerust; diverse drempels ervaren

neemt in het enthousiasmeren van groepsleerkrachten. Het toepassen van muziek in reguliere lessen blijkt immers sterk leerkrachtafhankelijk. De implementatie van muziek in regulier schoolbeleid lijkt op basis van de gegeven toelichtingen bij cluster 4-scholen minder sterk ontwikkeld dan bij de overige clusters.

Financiering muziekonderwijs verschilt sterk

Voor de financiering van het muziekonderwijs blijken Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) en de NPO-gelden het belangrijkste. Vier op de tien scholen bekostigen het muziekonderwijs volledig uit eigen budget. Dat laatste lijkt bij cluster 1&2-scholen relatief het vaakst het geval; zij lijken minder vaak een gemeentelijke subsidie te ontvangen.

Overtuiging meerwaarde van muziek in het speciaal onderwijs

Ruim driekwart is overtuigd van de meerwaarde van muziek in het speciaal onderwijs. Dat wordt het sterkst beaamd binnen cluster 3-scholen; functionarissen uit cluster 4 zijn voorzichtiger. De meerwaarde wordt gezien in de stimulans voor de ontwikkeling van leerlingen op allerlei gebieden, zoals taal, sociaal-emotioneel, cognitief, motorisch, zintuigelijk, creativiteit, zelfvertrouwen en natuurlijk bij plezier en ontspanning.

Twee op de vijf scholen onvoldoende toegerust

De toerusting voor het muziekonderwijs is voor verbetering vatbaar: twee op de vijf kwalificeren hun school als onvoldoende toegerust. Ook hier is de nood bij cluster 4-scholen het hoogst; opvallend vaak geven zij aan over weinig of geen instrumenten te beschikken. Binnen cluster 1&2 zegt 60% tenminste 'redelijk' toegerust te zijn, maar verhoudingsgewijs minder vaak 'sterk' dan bij cluster 3. In het algemeen laten vooral de vaardigheden van (collega-)groepsleerkrachten, ruimte om te musiceren en het gebruik van passende methoden te wensen over.

Diverse drempels belemmeren (meer) muziekonderwijs

Naast het gebrek aan deskundigheid, waar veel van de ondervraagde groepsleerkrachten (zeker binnen cluster

"Het geeft plezier, herkenbaarheid en vertrouwen. Muziek is bij vele leerlingen op onze school een ingang om binnen te komen. En omdat ze tegen veel dingen aanlopen die moeilijk zijn, is het bij muziek juist het gevoel krijgen dat je mee kunt doen, erbij hoort. Dat geeft zoveel plezier!"

Samenvatting: Behoeften muziek in het SO

Vooraf hulp nodig bij vormgeving muziekonderwijs, inzet vakleerkrachten en faciliteiten; voorlichting subsidies wenselijk; cluster-specifieke aanpak nodig

1&2) zich in herkennen, vormt tijdgebrek een serieus obstakel voor veel scholen (46%). Ook het ontbreken van ruimten en materialen/methoden worden regelmatig opgevoerd als drempel om meer aandacht aan muziek te geven. Eén op de drie schoolleiders ziet geen tijd voor méér muziekonderwijs; daarnaast mist één op de vijf geld. De bestuurders wijzen bovendien op het lerarentekort en andere zaken die (ook) prioriteit verdienen. Binnen de cluster 4-scholen lijkt men vaker drempels te ervaren dan binnen de overige clusters.

Gevraagd: hulp bij vormgeven muziekonderwijs, meer vakleerkrachten en betere faciliteiten

Uit het onderzoek blijken verschillende behoeften te bestaan omtrent het verbeteren van het muziekonderwijs binnen het speciaal onderwijs. Spontaan noemt men: meer draagvlak, deskundigheid bij leerkrachten, meer vakleerkrachten, financiën, tijd, ruimtes en materialen. Uit de cijfers blijkt dat de belangrijkste wens is: hulp bij het vormgeven van het muziekonderwijs, bijvoorbeeld doorlopende leerlijn (bij cluster 1&2 het sterkst). Ook aan de inzet van meer vakleerkrachten (zeker bij cluster 4) en meer en/of betere faciliteiten (in het algemeen) is relatief vaak behoefte.

Voorlichting subsidies wenselijk; cluster-specifieke aanpak nodig

Er ligt voor Méér Muziek in de Klas voldoende ruimte om het speciaal onderwijs op weg te helpen. Ten eerste door schoolleiders beter te informeren over mogelijke geld- en subsidiestromen: momenteel weet slechts één op de vijf daarin goed de weg. Daarnaast kan actiever gebruik worden gemaakt van haar producten en diensten.

Bovenal lijken de resultaten te vragen om een cluster-specifieke aanpak, waarbij de focus (afhankelijk van doelgroep) dient te liggen op de ontwikkeling van methoden, het gebruik ervan en het stimuleren van vertrouwen in uitvoering van lessen, als ook het werken aan oplossingen voor de praktische en financiële uitdagingen (tijd en faciliteiten voor muziekonderwijs) die er liggen. Met name in cluster 4 lijkt de perceptie van nut en noodzaak enigszins uit elkaar te liggen.

Top-3 behoeften per cluster:

cluster 1&2

- vormgeven muziekonderwijs (63%)
- creëren draagvlak in team (38%)
- vergroten bekwaamheid (38%)

cluster 3

- meer/betere faciliteiten (38%)
- inzetten vakleerkrachten (36%)
- vormgeven muziekonderwijs (33%)

cluster 4

- inzetten vakleerkrachten (50%)
- vormgeven muziekonderwijs (39%)
- meer/betere faciliteiten (39%)

Hoofdstuk 1

Achtergrond scholen / respondenten

Achtergrond: type onderwijs

Helpt responderende SO-scholen bedient cluster 3, bijna 40% cluster 4 en circa een kwart cluster 2 en/of 1

Toelichting clusters

Cluster 1: blinde, slechtziende leerlingen

Cluster 2: dove, slechthorende leerlingen of met een taal-spraakontwikkelingsstoornis

Cluster 3: lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke leerlingen

Cluster 4: leerlingen met psychische stoornissen en/of gedragsproblemen

Bijna een kwart (23%) van de responderende SO-scholen biedt naast het SO ook VSO aan. Scholen die alleen VSO aanbieden vallen buiten de scope van het onderzoek.

Op basis van door opdrachtgever aangeleverde referentiecijfers (afkomstig van DUO) lijken de clusters 1, 2 en 3 enigszins oververtegenwoordigd in de bereikte steekproef, ten opzichte van cluster 4. In werkelijkheid maken cluster-4 scholen ongeveer 49% uit van het totaal aantal SO-scholen.

Achtergrond: functie

Vier op de tien respondenten zijn groepsleerkracht, een kwart is schoolleider/- bestuurder; ruim 20% heeft muziek als expertise

Functie(s) op school

basis: alle deelnemers (n=183)

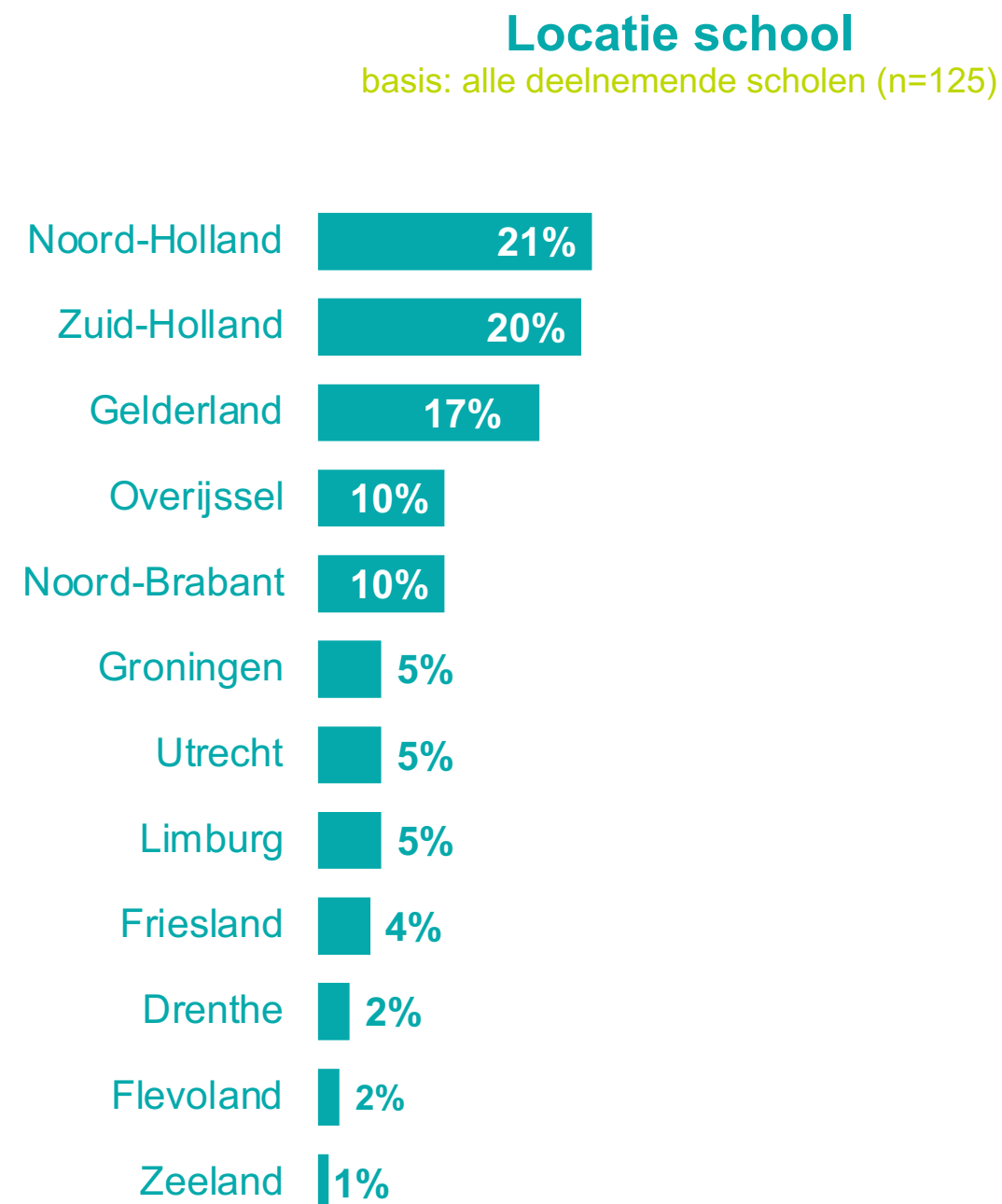
o.a. teamleider, vakleerkracht dans, theater-/dramatherapeut, individueel / ambulant begeleider

Eén op de acht respondenten (12%) is interne cultuur-coördinator op een SO-school. Onder 'muziekexperts' verstaan we in dit onderzoek de vakleerkrachten muziek, vakspecialisten muziek en muziektherapeuten. Naast groepsleerkrachten hebben ook onderwijsassistenten, leraar-ondersteuners en intern begeleiders hun mening over het muziekonderwijs gegeven.

De verdeling van functies per cluster is redelijk goed vergelijkbaar. Wel hebben binnen cluster 4 verhoudingsgewijs vaker reguliere groepsleerkrachten dan muziekexperts deelgenomen; mogelijk zijn deze daar in de praktijk ook minder vaak actief (zie resultaten hoofdstuk 2).

Achtergrond: locatie school

Responderende scholen zijn landelijk verspreid over alle provincies

SO-scholen uit Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland zijn het sterkst vertegenwoordigd in de steekproef.

Op basis van door opdrachtgever aangeleverde referentiecijfers (afkomstig van DUO) lijken Noord-Holland (+6%) en Overijssel (+3%) licht oververtegenwoordigd in de bereikte steekproef, ten opzichte van Zuid-Holland (-2%), Noord-Brabant (-2%) en Zeeland (-2%). De verschillen zijn echter relatief klein.

Hoofdstuk 2

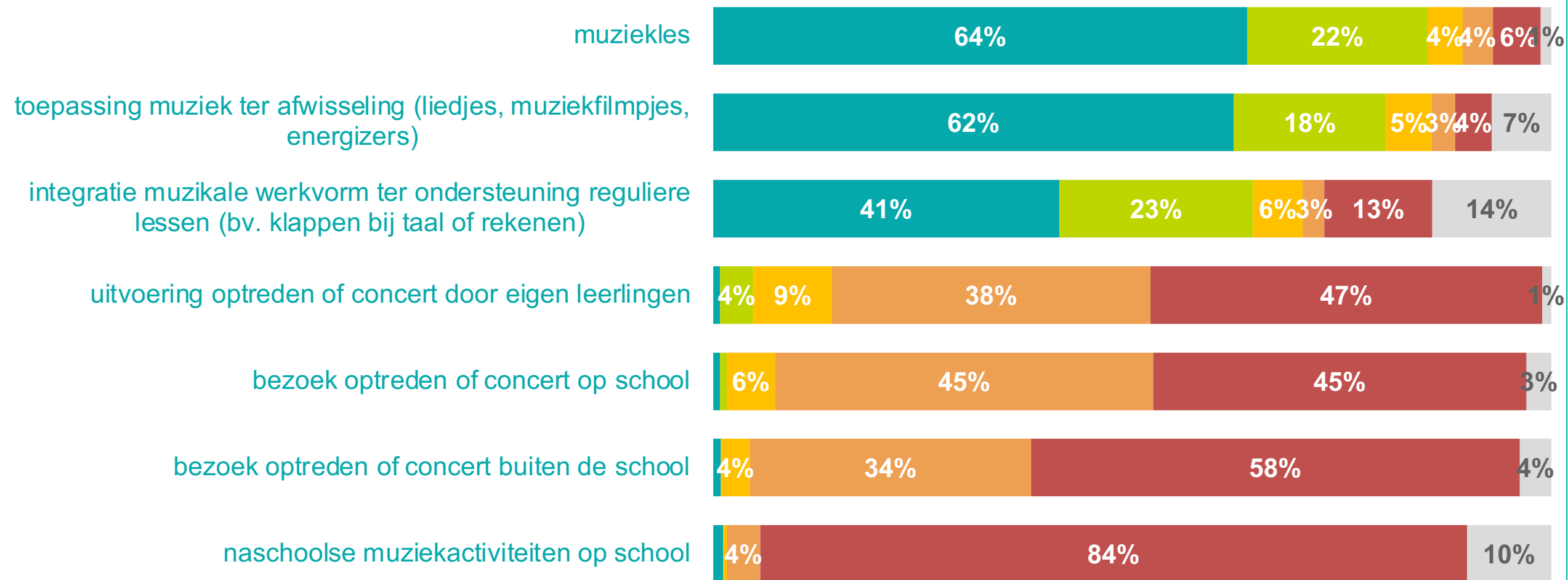
Huidige praktijk muziekonderwijs

Huidige praktijk: aanraking muziek

Bijna twee op de drie SO-scholen bieden wekelijks muziekonderwijs;
40% integreert muzikale werkvormen; 15% geeft regelmatig uitvoering

Frequentie leerlingen in aanraking met muziek

basis: alle deelnemende scholen (n=125)

Met name cluster 3-leerlingen lijken vaak wekelijks muziekles te krijgen (88%). In cluster 4 is dat aandeel veel beperkter (36%). Zo'n 30% van cluster 4 leerlingen krijgt niet of nauwelijks muziekles en ook de andere (werk)vormen met muziek lijken daar minder vaak voor te komen.

Circa 15% geeft aan dat leerlingen tenminste 1x per kwartaal aan muziekuitvoeringen deelnemen.

Het bezoeken van optredens of concerten buiten de school komt bij ca. 40% van de SO-scholen voor. Van naschoolse muziekactiviteiten is bij het merendeel geen sprake.

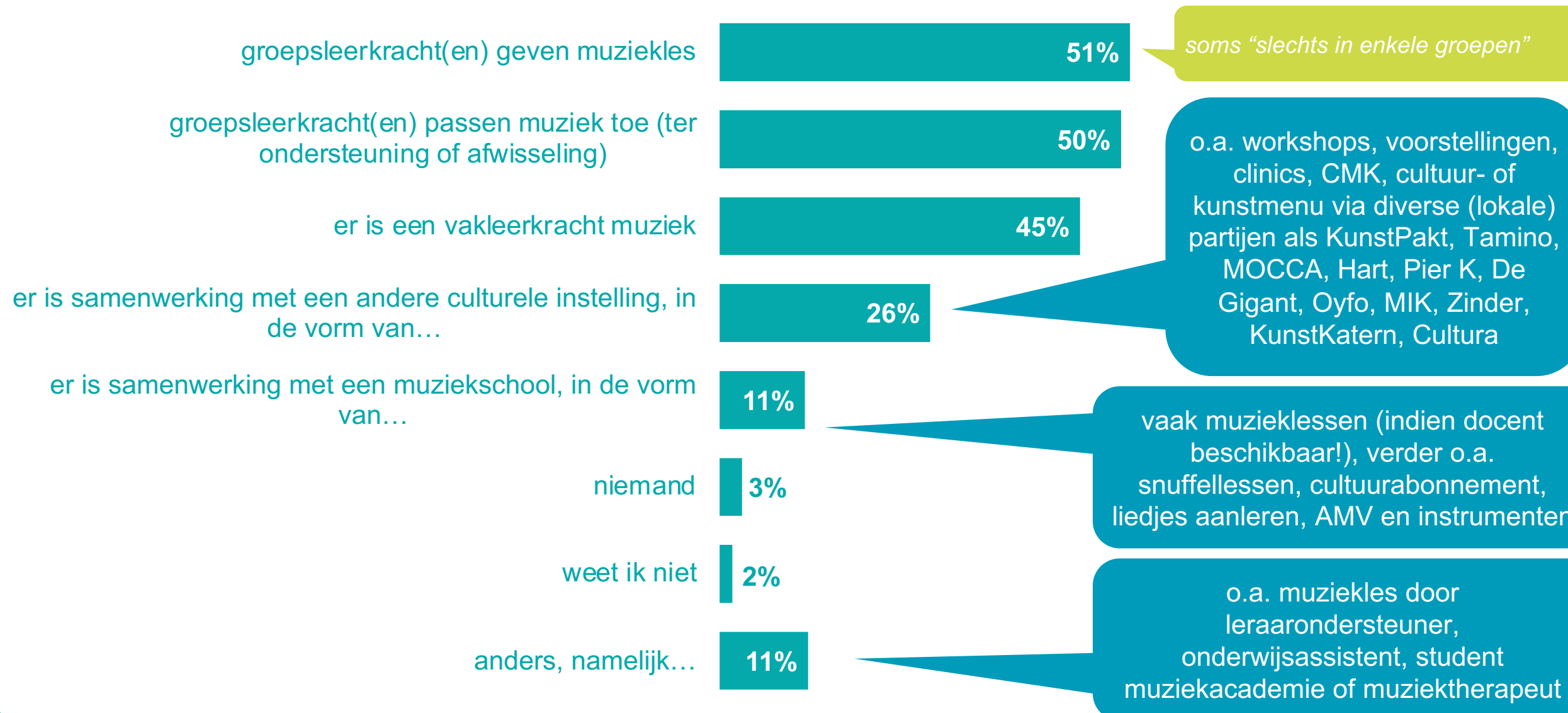
■ tenminste 1x per week ■ tenminste 1x per maand ■ tenminste 1x per kwartaal ■ tenminste 1x per jaar ■ (vrijwel) nooit ■ weet ik niet

Huidige praktijk: verzorging muziekonderwijs

45% SO-scholen beschikt over een vakleerkracht muziek; 11% werkt samen met muziekschool, een kwart met andere culturele instelling

Verzorging muzikale activiteiten school

basis: alle deelnemende scholen (n=125)

Binnen cluster 3-scholen zijn het vaakst vakleerkrachten muziek actief (58%); binnen cluster 4 scholen het minst vaak (24%).

Bij de helft van alle SO-scholen verzorgen groepsleerkrachten muziekles; een even groot aandeel past muziek tijdens de reguliere lessen toe.

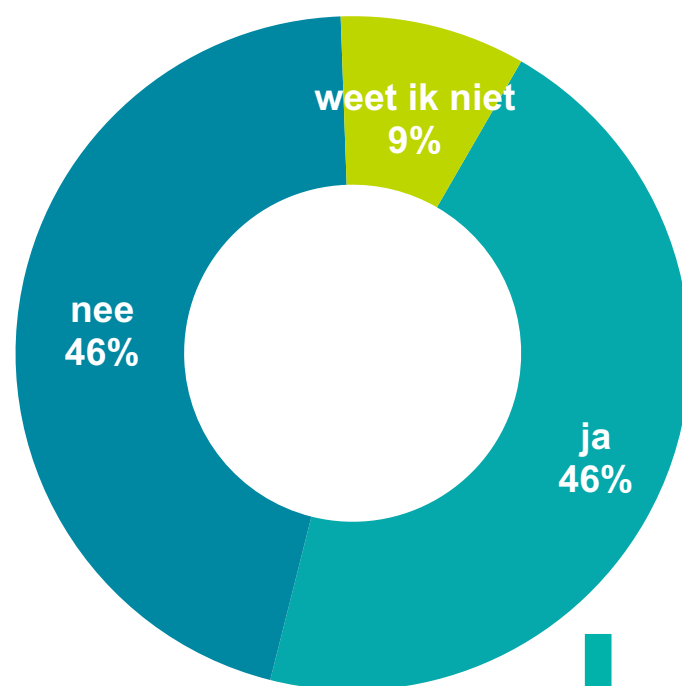
"Er is samenwerking met een klas uit het reguliere basisonderwijs om samen te zingen. In speciaal onderwijs zijn weinig zingende leerlingen per groep. Dit is ter motivatie en plezier in samen zingen."

Huidige praktijk: beleid

Bijna de helft van de SO-scholen hanteert specifiek muziekbeleid;
een kwart volgt muzikale ontwikkeling van leerlingen

School hanteert specifiek beleid ten aanzien van muziek op school

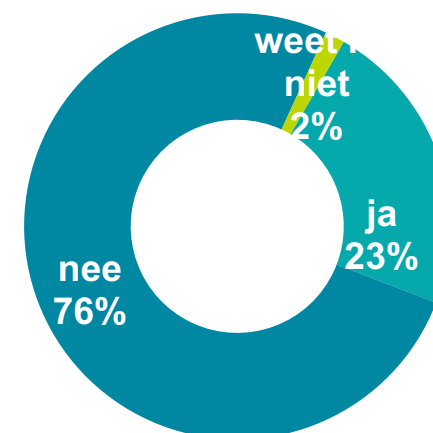
basis: alle deelnemende scholen (n=125)

Zie toelichting op volgende pagina

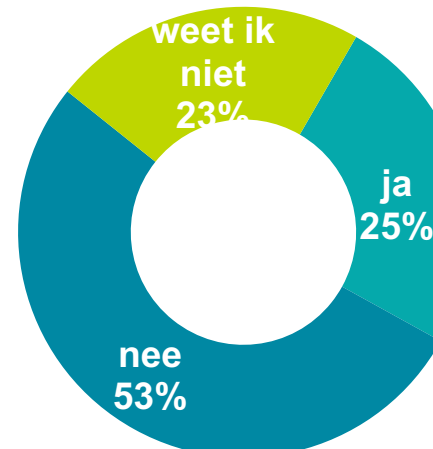
De muzikale ontwikkeling van leerlingen wordt op school gemonitord

basis: alle deelnemende scholen (n=125)

School is partner van een lokaal of regionaal MuziekAkkoord

basis: alle deelnemende scholen (n=125)

Op cluster 1&2-scholen en cluster 3-scholen volgt men vaker de muzikale ontwikkeling van leerlingen (gemiddeld 30%) dan op cluster 4-scholen (7%). Op cluster 4-scholen is muziek dan ook minder vaak onderdeel van het beleid (28% versus gemiddeld 50%).

Respondenten van een kwart van de scholen geven aan dat de school betrokken is bij een lokaal of regionaal MuziekAkkoord.

Wanneer alleen gekeken wordt naar antwoorden van schoolleiders/ -bestuurders is het aandeel dat aangeeft specifiek beleid t.a.v. muziek te hanteren gelijk: 46%.

Huidige praktijk: typering beleid muziekonderwijs

Focus beleid op muziek als middel voor ontwikkeling leerling; gebruik muziek in reguliere lessen leerkrachtafhankelijk

cluster 1 & 2

"Er is gekozen voor een vakdocent, om muziek gestructureerd aan te bieden."

"Rommelig, ondergeschoven kindje, sluitpost."

"Leerkracht afhankelijk."

"Sinds dit schooljaar is de vakspecialist muziek ingehuurd om meer muziek activiteiten binnen de klas te implementeren. Deze dienen dan het doel van zowel muziek als bewegend leren als het bijdragen aan de taalontwikkeling. Door een nauwe samenwerking met de groepsleerkracht en onderwijsassistent wordt deze aanpak verduurzaamd, voorlopig nog in de onderbouw tot en met groep 3."

"Muziek maken stimuleert de ontwikkeling van het kind."

cluster 3

"Onze vakleerkracht is de sturende motor voor ons muziekonderwijs. Zij heeft een methode ingevoerd en geeft lessen gitaar en ukelele aan de docenten. Door de gegeven muzieklessen geeft ze docenten inspiratie hoe de methode te verbinden aan het thematisch onderwijs binnen de school."

"Dit is erg wisselend. Het verschilt per leerkracht hoeveel energie en tijd er in muziek wordt gestoken."

"Er wordt muziek onderwijs gegeven om leerlingen te stimuleren in hun ontwikkeling, uit te dagen om zich verder te ontwikkelen, in te zetten op hun talenten en het uiten van emoties."

"Structureel muziekles in alle klassen, brede kennismaking met muziek en beleving van muziek."

cluster 4

"We zijn gestart met een externe enthousiaste muziekdocent om geleidelijk aan muziek onderdeel te maken van ons onderwijsaanbod en leerlingen en leerkrachten te enthousiasmeren."

"Faciliteiten (ruimte en materialen) in orde. Waarde en belasting qua hoeveelheid lessen (in vrijere situaties) wordt echter onderschat."

"Er is dit jaar een vakgroep culturele vorming actief bezig met het opzetten muziekbeleid".

In de toelichting op het huidige muziekbeleid op SO-scholen komt uit de (spontaan) gegeven antwoorden van elk cluster naar voren dat muziek gebruik wordt als hulpmiddel. Dit gaat om het stimuleren van b.v. de taal- of sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Daarnaast benadrukken schoolleiders en ICC'ers het belang van een enthousiaste en gespecialiseerde muziekleerkracht op school die de muzieklessen geeft en het voortouw neemt in het enthousiasmeren van groepsleerkrachten.

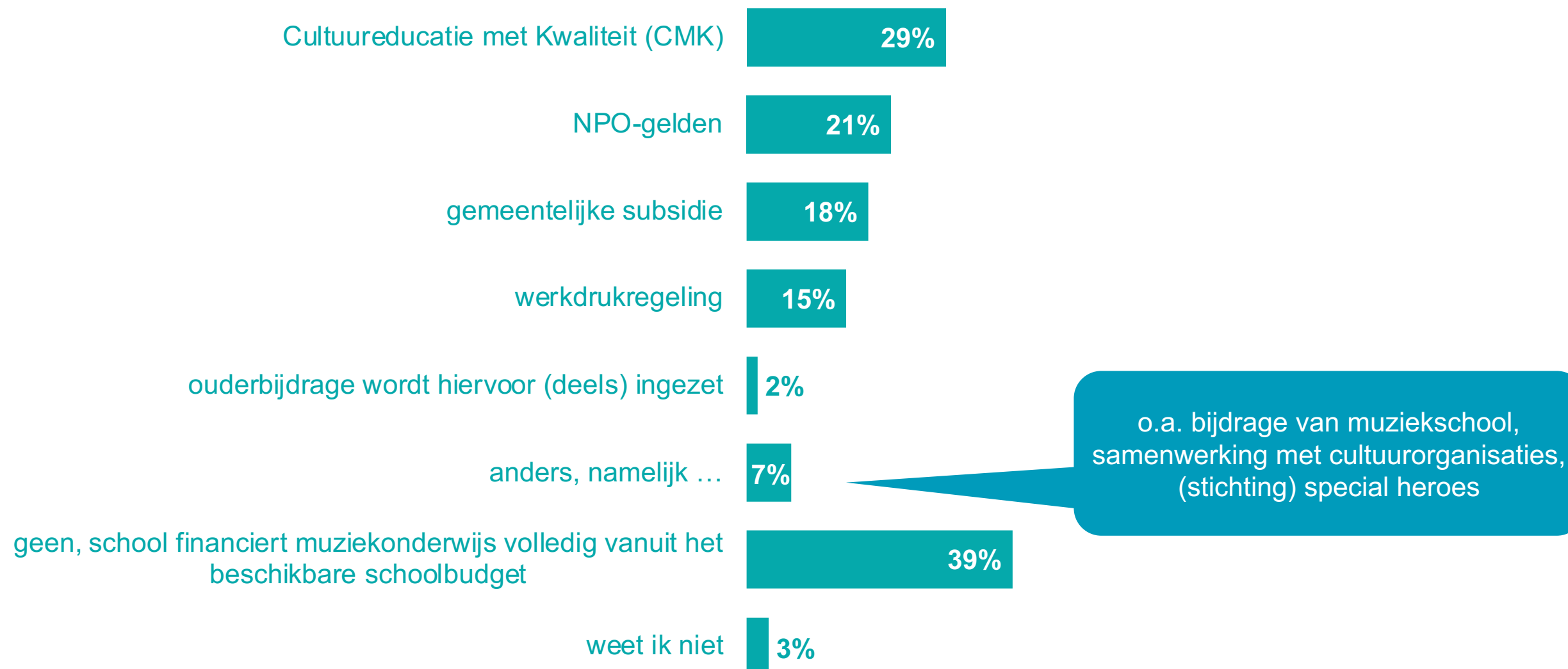
De implementatie van muziek in regulier schoolbeleid lijkt op basis van de toelichtingen bij cluster 4-scholen minder sterk ontwikkeld dan bij de overige clusters.

Huidige praktijk: gebruik regelingen muziekonderwijs

Financiering verschilt sterk: CMK en NPO-gelden belangrijk; vier op de tien scholen financieren muziekonderwijs volledig uit eigen budget

Gebruik regelingen faciliteren muziekonderwijs

basis: alle deelnemende schoolleiders en ICC'ers (n=62)

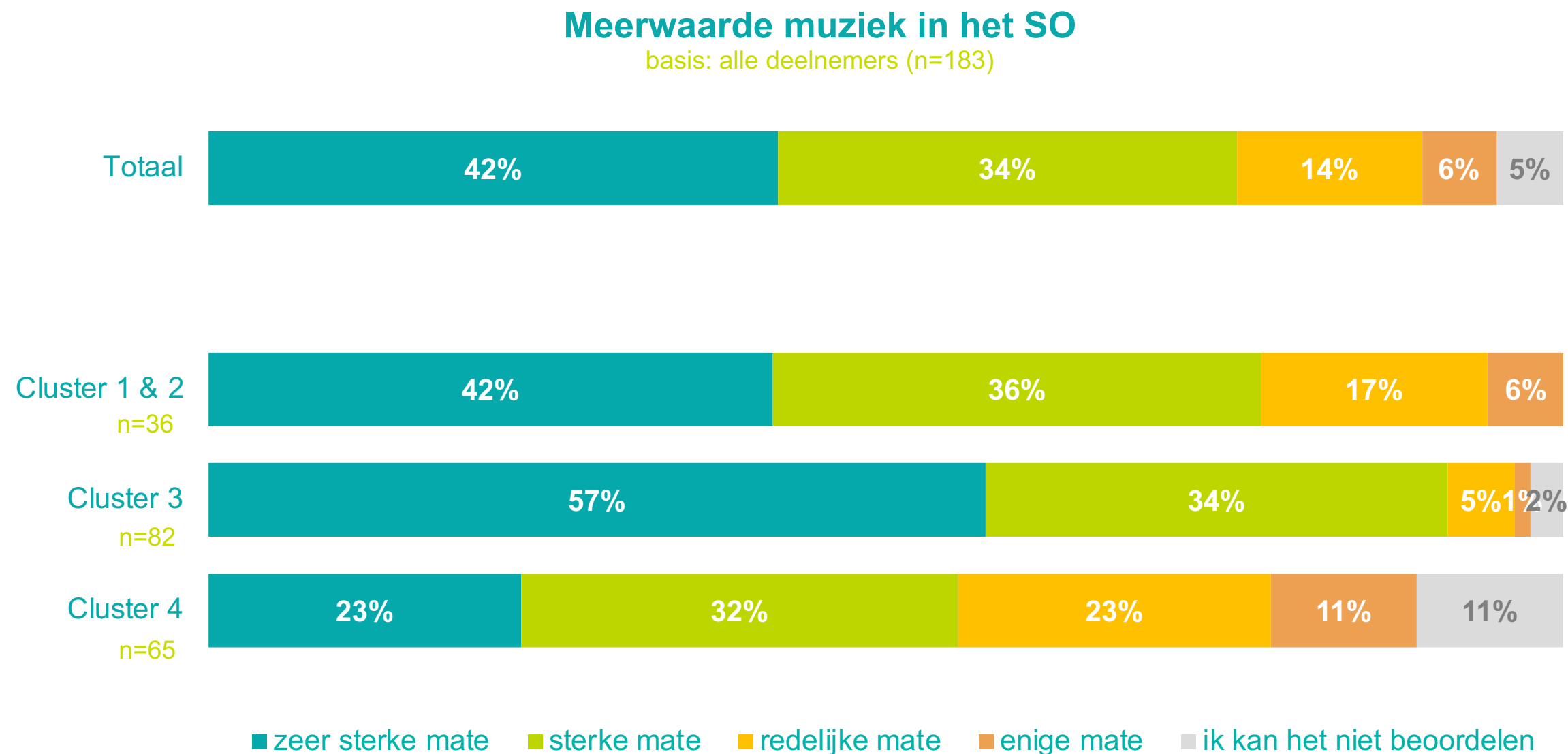
Met name cluster 1&2-scholen lijken relatief vaak het muziekonderwijs volledig uit eigen middelen te bekostigen (57%) en minder vaak een gemeentelijke subsidie te ontvangen (7%, indicatief).

Hoofdstuk 3

Meerwaarde muziekonderwijs

Meerwaarde muziek in het SO

Ruim driekwart is overtuigd van de meerwaarde van muziek in het speciaal onderwijs; binnen cluster 3 het sterkst

Binnen cluster 3-scholen zijn negen op de tien ondervraagde functionarissen (91%) sterk overtuigd van de meerwaarde van muziek in het onderwijs. Binnen cluster 1&2 is dat 78%. Binnen cluster 4-scholen wordt de meerwaarde door respondenten minder nadrukkelijk beaamd (55%).

Toelichting: meerwaarde muziek in het SO

Muziek heeft een stimulerende werking op het gebied van...

Taalontwikkeling

“Tijdens de muziekactiviteiten is er plezier met de hele klas als groep, samen ontwikkelen ze op sociaal-emotioneel gebied, auditieve vaardigheden, taalontwikkeling en motorische neurologische ontwikkeling.”

“Taalontwikkeling, spraakontwikkeling en algeheel welbevinden. Muziek geeft kinderen een veilig gevoel. saamhorigheid en sociale ontwikkeling bevordert.”

Plezier en ontspanning

“Het geeft plezier, herkenbaarheid en vertrouwen. Muziek is bij vele leerlingen op onze school een ingang om binnen te komen. En omdat ze tegen veel dingen aanlopen die moeilijk zijn, is het bij muziek juist het gevoel krijgen dat je mee kunt doen, erbij hoort. Dat geeft zoveel plezier!”

“Voor leerlingen met een verstandelijke beperking en een sociaal emotionele ontwikkelachterstand is het een expressievorm die bijdraagt aan een stuk welbevinden en plezier in de school.”

Sociaal-emotioneel en cognitief

“Plezier, Motorische ontwikkeling, sociaal emotioneel, executieve functies, sensorische integratie, samenwerken, luisteren, voelen, etc, etc.”

“Door het vak muziek ontwikkelen we de muzikale talenten van kinderen. De muzieklessen ondersteunen ook andere vaardigheden: motorisch, cognitief, communicatie en het gebruik van zintuigen”.

Zelfvertrouwen

“Vanuit muziek verbinden, verstevigen, verankeren en vergroten van 'het zelf'. Muziek biedt de mogelijkheden en de ervaringen voor leerlingen om zich te uiten, te ontdekken, te ervaren, te onderzoeken, te verbinden zonder het schoolse leren (taal/rekenen) wat soms als belemmerend ervaren kan worden. Ik zie de helende kracht van muziek(beleving) tijdens de muzieklessen. Het groeien van talenten en het zelfvertrouwen.”

Creativiteit

“Muziek stimuleert de communicatieve redzaamheid tussen kinderen onderling. Muziek levert een bijdrage aan de ontwikkeling van de hersenen. Door muziek ontwikkelen kinderen zich op taal, sociaal-emotioneel, creativiteit en motorisch.”

Motoriek en zintuigen

“Maat en ritmegevoel ervaren/ toepassen; motorische ontwikkeling stimuleren; stemvorming; bewegend leren op muziek (euritmie); plezier ervaren.”

“Stimuleert alertheid, geeft ontspanning, stimuleert zintuigen, vanzelfsprekende ingang bij onze doelgroep.”

Zoals hiervoor beschreven wordt de meerwaarde van muziek bij cluster 4-scholen minder nadrukkelijk beaamd. Een mogelijk verklaring hiervoor op basis van de (spontaan) gegeven antwoorden is dat muziekles bij deze groep zorgt voor overprikkeling en spanning. Zie de onderstaande quote ter illustratie:

“De So-leerlingen zijn vnl. leerlingen met gedragsproblemen. Tijdens de muzieklessen zien we juist, dat veel van hen het erg lastig vinden in de muzieklessen. De ene keer wil iemand niet meezingen. de andere keer wil hij persé dat instrument en escaleert gedrag als hij dat niet krijgt enz. Het is hard werken met ze en voortdurend manieren/ werkvormen zoeken, die blijven aanspreken.”

Hoofdstuk 4

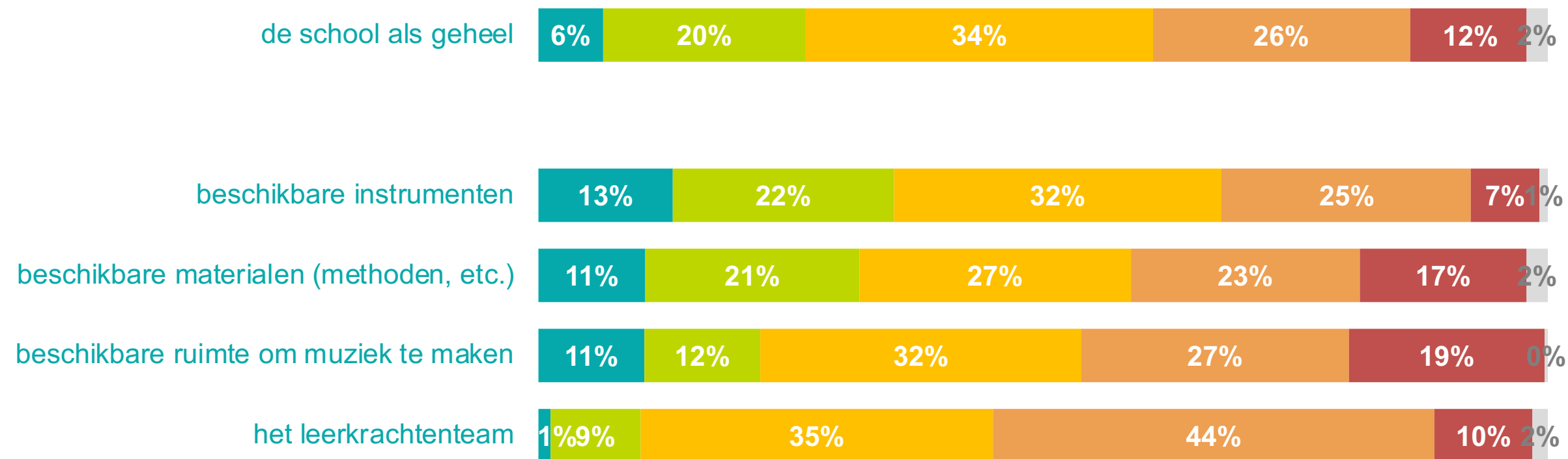
Toerusting en drempels

Toerusting muziekonderwijs

Twee op de vijf SO-scholen onvoldoende toegerust voor muziek; vaardigheden collega's, ruimte en methoden laten te wensen over

Mate school toegerust voor toepassen muziek in SO

basis: alle deelnemende scholen (n=125)

basis: reguliere groepsleerkrachten (excl. muziekexperts) (n=43)

■ zeer sterke mate ■ sterke mate ■ redelijke mate ■ enige mate ■ (vrijwel) niet ■ ik kan het niet beoordelen

Cluster 3-scholen voelen zich het vaakst (68%) en het sterkst toegerust voor muziekonderwijs. Binnen cluster 1&2 zegt 60% tenminste 'redelijk' toegerust te zijn, maar verhoudingsgewijs minder vaak 'sterk'.

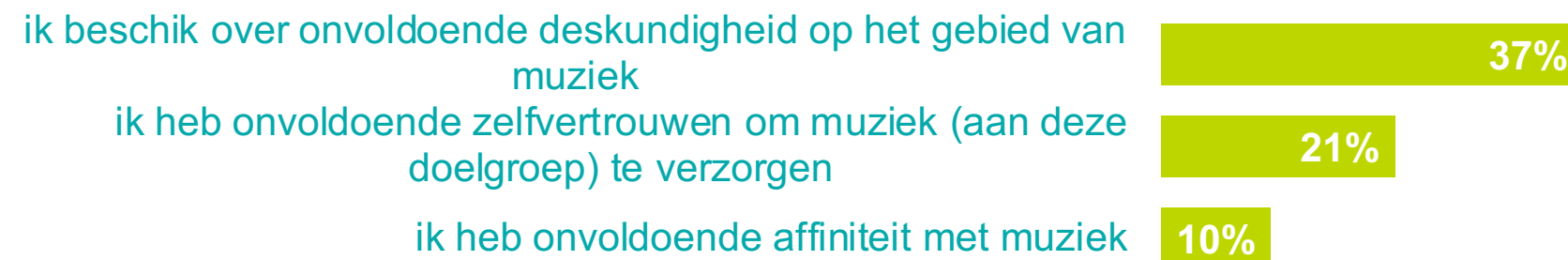
Zeker de helft van de cluster 4-scholen (51%) voelt zich niet of slechts in enige mate toegerust. Zij beschikken opvallend vaak niet of slechts beperkt over instrumenten (59%), terwijl dat binnen cluster 1&2: 31% en binnen cluster 3: 16% is.

Drempels: leerkrachten en (muziek)betrokkenen

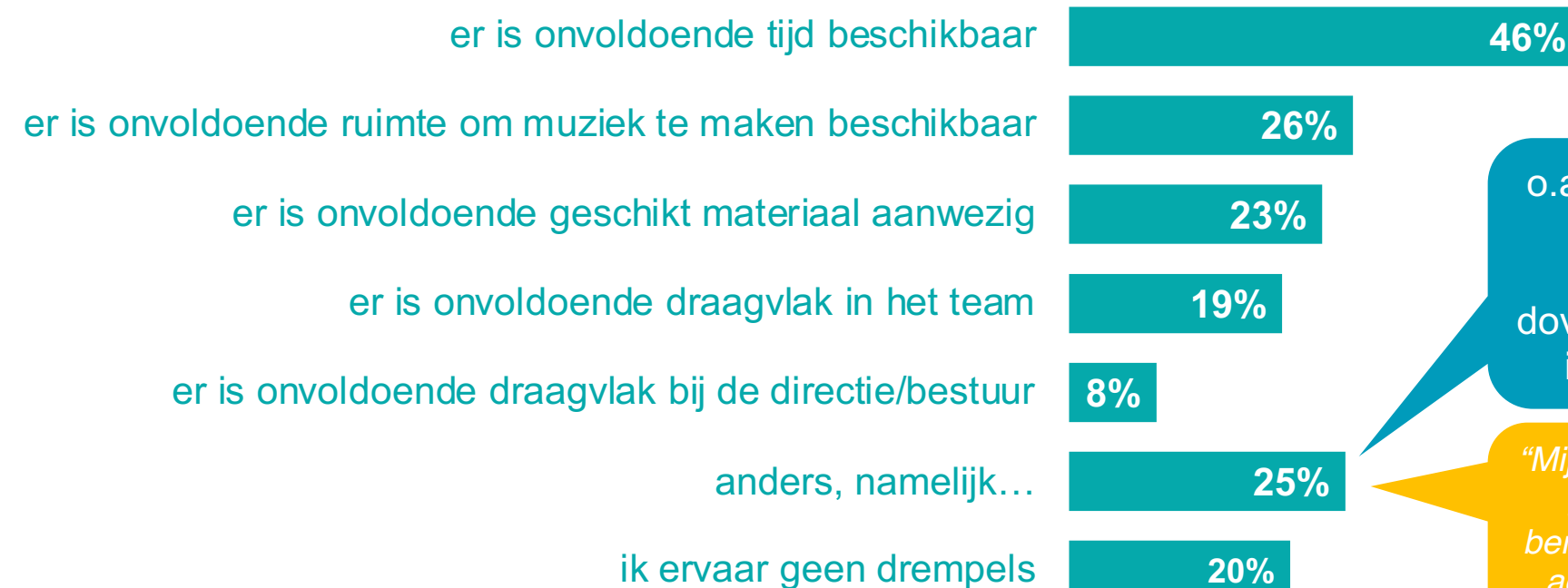
Tijd en gebrek aan deskundigheid vormen grootste obstakels; ook gebrek aan ruimte en materialen/methoden als drempel ervaren

Drempels (meer) muziek op SO-school

basis: reguliere groepsleerkrachten (excl. muziekexperts) (n=49)

basis: alle deelnemers (excl. schoolleiders) (n=140)

o.a. handelingsverlegenheid collega's, methode/tools voor specifieke doelgroep, kennis muzikles aan doven/slechthorenden, aanpassing aan individuele leerlingen, financiering

"Mijn team is al zo belast met alles wat moet: geen puf om deze lessen goed voor te bereiden/energie in te steken. Er zijn andere activiteiten die meer bijdragen aan het tot ontwikkeling brengen van onze leerlingen."

Bijna de helft van het onderwijspersoneel (excl. schoolleiders) meent dat gebrek aan tijd méér muziekonderwijs in de weg staat (46%). Voor veel reguliere groepsleerkrachten speelt onzekerheid over de eigen (muziek)deskundigheid ook een belangrijke rol (37%); bij cluster 1&2 is dat aandeel 50%.

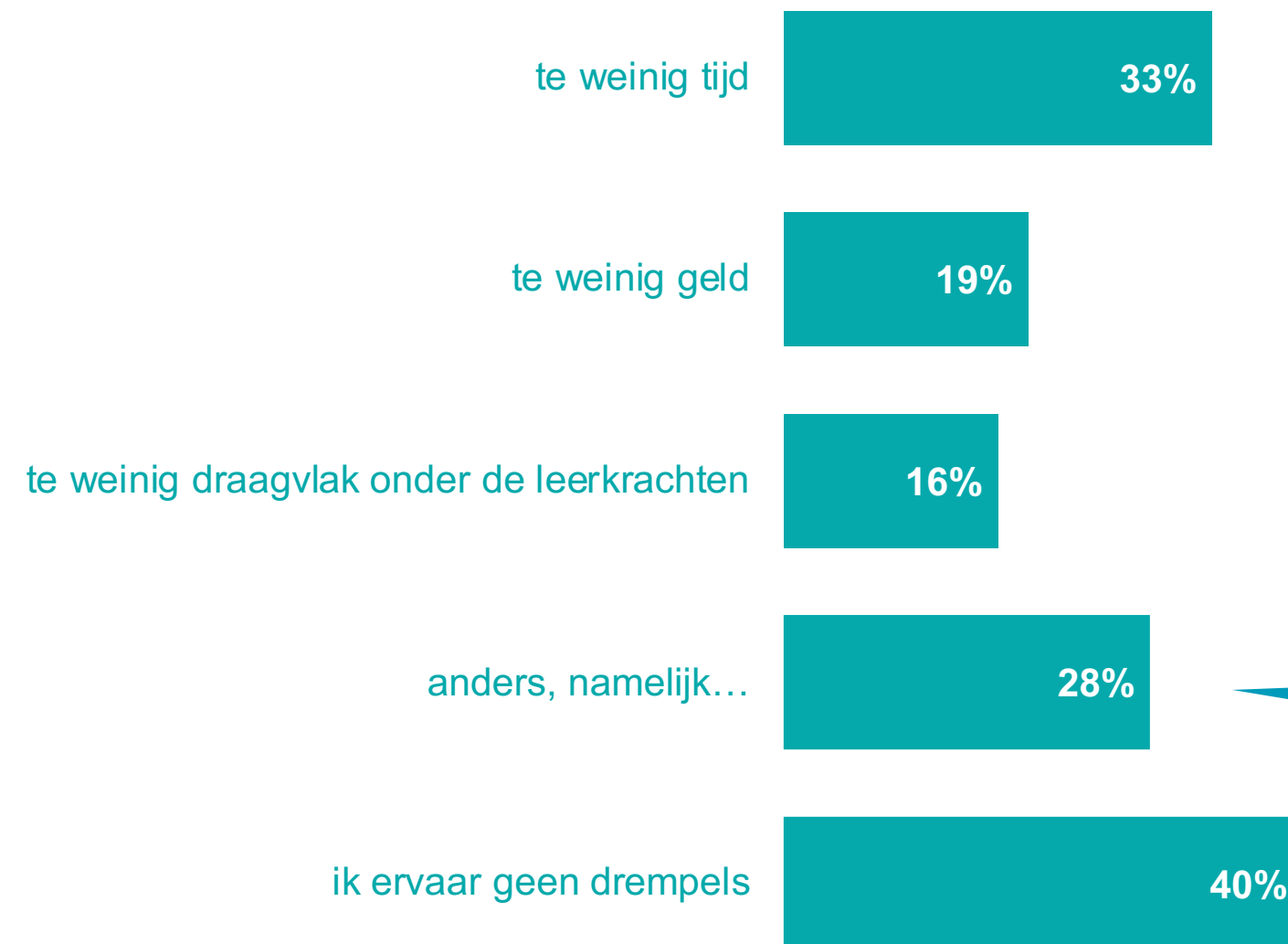
Ongeveer een kwart zegt dat ruimtegebrek een belangrijke drempel vormt (26%) of dat er geen geschikt materiaal voorhanden is (23%). Een gebrek aan draagvlak lijkt niet de belangrijkste bottleneck; één op de vijf mist draagvlak in het onderwijsteam, slechts 8% wijst naar de rol van directie of bestuur.

Drempels: schoolleiders/-bestuurders

Ook schoolleiders wijzen vooral op tijdgebrek, één op de vijf mist geld; binnen cluster 4-scholen lijkt men het vaakst drempels te ervaren

Drempels faciliteren muziekonderwijs op school

basis: alle deelnemende schoolleiders (n=43)

o.a. andere prioriteiten, personeelstekort, leerkrachten zien een drempel om muziek te geven

Eén derde van de SO-directeuren of schoolbestuurders voert tijdgebrek aan als belangrijke drempel voor het faciliteren van muziekonderwijs op school. Voor één op de vijf speelt geld daarin een belangrijke rol.

De helft (50%) van de schoolleiders van cluster 1&2 en 3-scholen ervaart in het geheel geen drempel. Bij cluster 4-scholen is dat 15%. Zowel gebrek aan tijd, geld als draagvlak worden door laatstgenoemden vaker aangedragen als drempels.

Hoofdstuk 5

Behoeften muziekonderwijs

Behoeften: spontane behoeften

Muziekonderwijs omvangt verschillende concrete behoeften

Draagvlak

“Meer draagvlak binnen het team. Meer stimulerende methode om muziek aan te bieden..”

“De materialen zijn er in principe. We hebben een geschikte methode en we proberen vanuit de cultuurcommissie het team één keer in de zoveel tijd te enthousiasmeren.”

Personeelstekort

“Op dit moment komen we vooral tijd en mensen tekort. Ons team wil graag, onze vakdocent ook. De werkdruk in het team is echter door personeelstekorten zo hoog, dat nascholing nauwelijks lukt. Een vakdocent voor meer uren zou uitkomst bieden, maar daar heb je geld voor nodig...”

Financiën

“Financiën om het hele jaar door een vakdocent in te huren.”

“Meer geld voor gespecialiseerde muziekdocenten en middelen. Daarnaast teambegeleiding om muziek te implementeren in de dag. In het BaO had ik daar een subsidie voor, die dekte deze lading.”

Deskundigheid

“Op vaardigheidsniveau blijven enkele leerkrachten achter.”

“De leerkrachten hebben om zelf goed muzikles te geven regelmatig ondersteuning nodig van een goede muziekvakdocent die ze tips geeft.”

“We hebben nu een digitale methode. Dat is fijn. Een vakleerkracht die iedere week les geeft zou fijner zijn. Eigen vaardigheden zijn ook niet goed ontwikkeld. Ik probeer de les uit te voeren zoals omschreven, eventueel aangevuld. Achteraf denk ik vaak 'dat had ik aan moeten passen voor de kinderen, visueel moeten maken'. Het visuele stukje is bij onze leerlingen wel belangrijk. Materialen zou beter kunnen.”

Genoeg en juiste materialen

Er zijn geen materialen beschikbaar. We hebben geen vakdocenten in dienst. Er is vrij weinig ruimte in het rooster (met name in de middenbouw en bovenbouw).

“Duidelijk en direct bruikbare methode met bijpassende materialen.”

Vaste ruimte en tijd

“Tijd is echt een groot probleem, tevens mist de vakkennis en enthousiasme.”

“Er is te weinig tijd en ruimte op school voor muziek maar ook voor andere expressieve vakken.”

Binnen cluster 1&2 worden alle verschillende behoeften genoemd zoals hiernaast beschreven. Bij cluster 3 en 4 verschilt het iets:

Cluster 3-scholen lijken vaker tegen praktische zaken aan te lopen, zoals gebrek aan tijd, ruimte, materialen, financiën en aanbod aan vakleerkrachten muziek. Ook komt duidelijk naar voren dat er behoefte is aan juiste methoden voor leerlingen en deskundigheid bij leerkrachten.

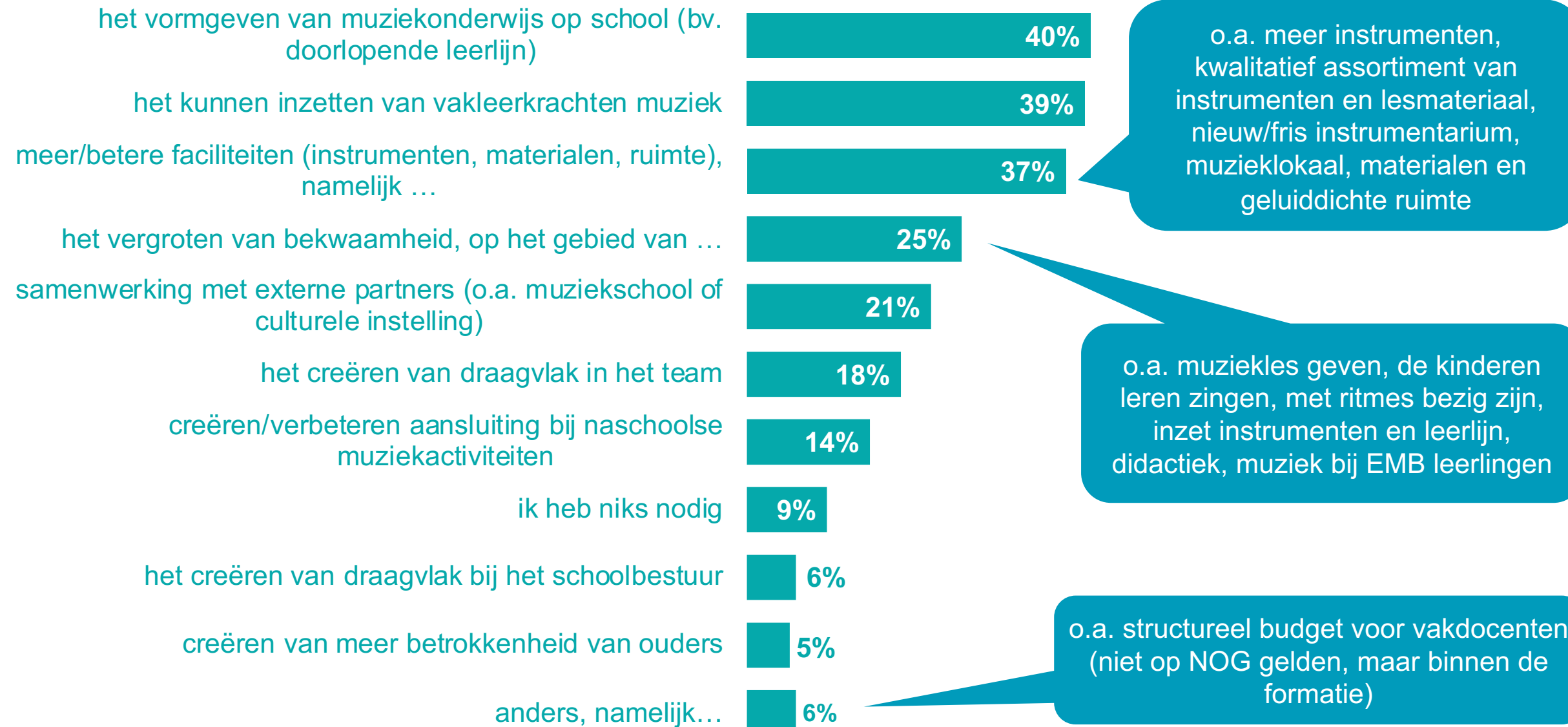
Binnen cluster 4 wordt (spontaan) aangegeven dat tijd om muzikles te geven ontbreekt en dat behoefte bestaat aan meer deskundigheid onder leerkrachten.

Behoeften: gewenste ondersteuning stimuleren muziek

Belangrijkste wens is hulp bij vormgeven muziekonderwijs (vooral cluster 1&2), inzet van vakleerkrachten en meer/betere faciliteiten;

Behoeften ondersteuning stimuleren muziek op school

basis: alle deelnemers (excl.schoolleiders) (n=140)

De behoeften lopen per cluster enigszins uiteen. De top-3 per cluster:

cluster 1&2

- vormgeven muziekonderwijs (63%)
- creëren draagvlak in team (38%)
- vergroten bekwaamheid (38%)

cluster 3

- meer/betere faciliteiten (38%)
- inzetten vakleerkrachten (36%)
- vormgeven muziekonderwijs (33%)

cluster 4

- inzetten vakleerkrachten (50%)
- vormgeven muziekonderwijs (39%)
- meer/betere faciliteiten (39%)

Behoeften: bekendheid geldstromen

Nog veel ruimte om geld- en subsidiestromen beter bekend te maken; slechts één op de vijf schoolleiders weet de weg

Bekendheid geldstromen/ (mogelijke) subsidies muziekonderwijs

basis: alle deelnemende schoolleiders (n=43)

ja, ik ben goed bekend met de geldstromen en hoe ik budget kan aanvragen voor muziekonderwijs op mijn school

19%

ja, ik ben enigszins bekend met de geldstromen, maar weet niet goed hoe ik dit moet aanvragen of waar ik dit kan vinden

42%

nee, ik ben onvoldoende bekend met de mogelijkheden

40%

Zo'n 40% van de schoolleiders zegt onvoldoende bekend te zijn met de mogelijkheden om subsidies rond muziekonderwijs aan te vragen; een vergelijkbaar aandeel (42%) is ervan op de hoogte, maar weet niet hoe.

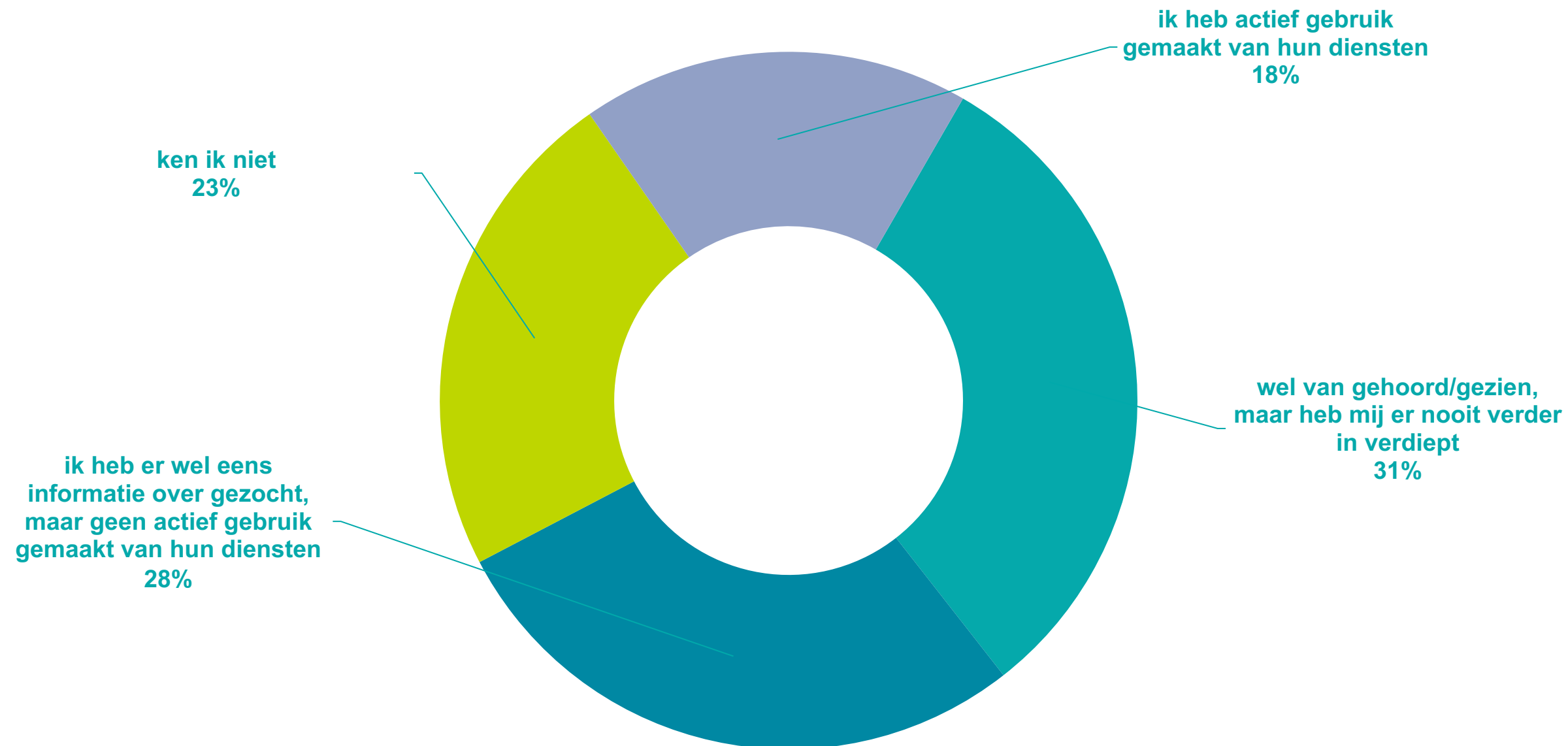
Cluster 3-scholen lijken het best geïnformeerd (28% goed); cluster 4-scholen het minst (62% onvoldoende en 23% enigszins bekend met mogelijkheden).

Bekendheid Méér Muziek in de Klas

Driekwart kent Méér Muziek in de Klas;
één op de vijf maakt actief gebruik van diensten

Bekendheid en relatie Méér Muziek in de Klas

basis: alle deelnemers (n=183)

Ook de ervaring met Méér Muziek in de Klas verschilt per cluster. Binnen cluster 4 is de organisatie minder bekend (34% kent het niet) en lijkt men minder vaak gebruik te maken van haar diensten of zich daarin te hebben verdiept.